

Tehnički zveštaj

Treća balkanska HIV i AIDS konferencija

HIV i rodna pripadnost: Stvaranje povoljnog okruženja

Fondation PH Suisse - *Partnerships in Health*
60, route des Coudres
CH-1298 Céligny
+41 22 776 78 87
www.partnershipsinhealth.ch
www.balkans-fight-hiv.org

Uvod

Treća balkanska HIV i AIDS konferencija sa temom *HIV i rodna pripadnost: Stvaranje povoljnog okruženja*, u organizaciji Fondation PH Suisse – *Partnerships in Health* (FPH), održana je 27. i 28. marta u Sarajevu, Bosna i Hercegovina. Konferencija predstavlja značajan forum kreiran u sklopu Regionalnog, zapadno-balkanskog HIV i AIDS Programa, podržanog od strane Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida) i implementiran od strane *Partnerships in Health*. Regionalni Program, jednom godišnje, kroz ovakve forume, promoviše regionalnu razmjenu i jačanje kapaciteta vezanih za problem HIV-a. Organizaciju ove konferencije omogućili su Sida, UNAIDS, UNDP, GFATM Bosna i Hercegovina i Srbija, UNICEF, UNFPA, WHO, ILO, UNIFEM, Janssen-Cilag, GlaxoSmithkline i Roche.

1. Aktivnosti u okviru projekta

Glavni cilj ove konferencije je jačanje svijesti i razumjevanja o tome kako rodna pripadnost (gender) utiče na HIV vulnerabilnost i kako posvećivanjem pažnje pitanjima rodne pripadnosti može da se poveća efikasnost HIV prevencije i AIDS programa. Pored toga, najnoviji klinički protokoli za tretman HIV-a i AIDS-a, zatim sesija sa aktivnim učesćem pripadnika vulnerabilnih grupa, kao i uloga medija i primjeri dobre prakse u regionu bili su dio programa konferencije. Većina sesija bila je interaktivnog karaktera, sa direktnom komunikacijom između govornika i publike na sesiji. Program konferencije je omogućio učesnicima da sagledaju HIV sa stanovišta rodne pripadnosti (gender); kroz primjere je pokazano kako je pitanje rodne pripadnosti uključeno u druge programe, i omogućeno je da se shvati kako čvrste predrasude o rodnoj pripadnosti negativno utiču i na ženske i na muške pripadnike vulnerabilnih grupa.

Konferenciji je prisustvovalo više od 190 učesnika iz 15 zemalja, predstavnici Ministarstava zdravlja, Ministarstava za rad i socijalna pitanja, Ministarstava prosvjete, lokalnih vlasti, instituta za javno zdravlje, lokalnih i međunarodnih nevladinih organizacija, osobe koji žive sa HIV-om (PLHIV), pripadnici vulnerabilnih grupa, stručnjaci i predstavnici međunarodnih organizacija (uključujući pet od deset UNAIDS sponzora) i FPH programski i tehnički tim. Među učesnicima, 38% je bilo iz javnog (vladinog), 49% iz nevladinog sektora i 9% iz međunarodnih organizacija. Predstavnici sa Kosova nisu bili u mogućnosti da učestvuju na konferenciji uslijed trenutne političke situacije, odnosno proglašavanja nezavisnosti Kosova, kao i nepriznavanja nezavisnog statusa od strane Bosne i Hercegovine. Na ovoj, trećoj regionalnoj konferenciji bilo je 50% više učesnika nego na prethodnoj, drugoj po redu konferenciji, što ukazuje na prepoznavanje važnosti i potrebe za ovakvim skupovima od strane zemalja na regionu. Partneri konferencije predložili su organizatoru (FPH) da ovaj forum proširi na zemlje Južne i Istočne Evrope.

Dvodnevni program konferencije se sastojao od plenarnih, kao i paralelnih sesija namjenjenih izgradnji i jačanju praktičnih sposobnosti i vještina, pri čemu je korištena kombinacija predavanja i interaktivnih metoda. Također, organizacije poput UNAIDS-a i ILO-a su ustupile učesnicima konferencije sopstvene priručnike, sredstva koja koriste u radu i tehničke publikacije, kako bi se omogućila što efikasnija upotreba i diseminacija stečenih znanja i iskustava.

Prvi dan

Konferenciju je otvorio Senad Šepić, zamjenik ministra civilnih poslova Bosne i Hercegovine, koji je istakao važnost da se HIV prevalencija u regionu održi na niskom nivou. Dr Amela Lolić, zamjenica ministra zdravlja i socijalnih pitanja Republike Srpske poželila je dobrodošlicu svim učesnicima u ime svog Ministarstva. Ispred Sida-e dobrodošlicu je poželila gospođa Emma Sundberg, iz Štokholma. Ona je iznjela stav Sida-e da muškarci i žene različito izražavaju svoju vulnerabilnost, i da je učešće i uzimanje u obzir muškaraca neophodno kako bi se pružio adekvatan odgovor na problem povezanosti rodne pripadnosti (gender) i HIV vulnerabilnosti. Izvršna direktorica FPH, dr. Bettina Schwethelm, naglasila je ulogu regionalnog pristupa konferencije u razvoju zajedničke vizije regiona i izrazila žaljenje što su neki učesnici, uprkos sopstvenoj namjeri i želji, bili spriječeni da učestvuju na konferenciji.

Glavni govornik, gospođa Damira Sartbaeva, programska direktorica UNIFEM-a za region bivših republika SSSR, opisala je uključivanje gender koncepta u nacionalne programe, navodeći primjer Kirgistana. Ona je istakla da je socijalna i kulturna dimenzija nejednakosti po pitanju polova istovremeno i uzrok i posljedica HIV-a, ali ta sinergija / sprega može biti obuzdana sinhronizovanim naporima aktivista za borbu za jednakost polova, i stručnjaka za HIV i AIDS.

Na plenarnoj sesiji na temu **Romska populacija – HIV i rodna pripadnost**, čiji su govornici bile Maja Grujić i Indira Bajramović iz World Vision u Bosni i Hercegovini i Mira Novaković iz Novosadskog Humanitarnog Centra u Srbiji, istaknut je problem manjka pouzdanih podataka o Romima, teških uslova života ove populacije, naročito u Srbiji, i manjka njihovih prava (status građana, pristup zdravstvenim uslugama i informacijama, školovanje, politički uticaj i pravo glasa). Panelistkinje su naznačili da Romi moraju biti uključeni u sve aktivnosti koje se tiču njihovih prava i položaja, uzimajući pri tom u obzir njihovu kulturu i tradiciju, a dobri primjeri iz prakse u regionu (Rumunija i Bugarska) treba da služe kao dobra osnova za poboljšanja u ovom domenu.

Tri paralelne sesije za sticanje i izgradnju veština:

(1) **Smjernice EACS (Evropska asocijacija HIV i AIDS kliničara) za menadžment HIV infekcije** Specijalisti za infektivne bolesti, dr Đorđe Jevtović, iz Srbije, dr Nenad Drašković iz Crne Gore, dr. Arjan Harxhi, iz Albanije, dr. Milena Stevanović iz Makedonije i dr. Vesna Hadžiosmanović iz Bosne i Hercegovine napravili su poređenje smjernica i preporuka od strane EACS-a i onoga što oni zaista mogu da ponude svojim pacijentima u svakodnevnom radu. Ljekari su istakli neophodnost stalnog i intenzivnog lobiranja kod donosilaca političkih odluka kako bi se obezbjedila dostupnost osnovnih lijekova pacijentima, naglasili da generički lijekovi imaju kratak rok trajanja, i da zemlje sa manjim tržištima nemaju interesovanje za registracijom tih lijekova. Neophodno je uskladiti potrebe sa mogućnostima i kontekstom u kome se zemlja nalazi. Osnivanje regionalnih centara za liječenje moglo bi doprinjeti poboljšanjima u vezi pacijenata; postoji stalna potreba za unaprijeđenjem znanja zdravstvenih radnika.

(2) **Nasilje zasnovano na rodnoj pripadnosti i uticaj na prevenciju polno prenosivih bolesti i HIV** Eljona Kulluri, iz Albanske Asocijacije Socijalnih radnika, Vesna Stanojević, iz Savjetovaništa protiv nasilja u porodici iz Srbije i Duška Andrić Ružičić, iz nevladine organizacije Medica Zenica, odjeljenje Infoteka, iz Bosne i Hercegovine, iznjele su definiciju nasilja zasnovanog na rodnoj pripadnosti, statističke podatke koji

ilustruju ovaj problem, profile žrtava nasilja i uzroke tog nasilja. Jasno je da je nasilje zasnovano na rodnoj pripadnosti, uključujući i trgovinu ljudima u porastu u zemljama regiona. Govornice su preporučile humanizaciju odnosa među polovima kroz slijedeće aktivnosti: pitanje rodne pripadnosti uvrstiti u sistem općeg obrazovanja, zdravstvene edukacije i mentalnog zdravlja, uključivanje glavnih stejkholdera u prevenciji rodno zasnovanog nasilja, trgovine ljudima i HIV-a, većim zalaganjem države za otvaranje i podršku sigurnih kuća, rad sa počiniocima nasilja, i poboljšanje položaja Roma kako bi se smanjila trgovina romskom djecom.

(3) *Mentalno zdravlje i HIV* Dr. Čardaklija, Nacionalni AIDS koordinator iz Bosne i Hercegovine i dr. Schwethelm, izvršna direktorica FPH, iznijeli su zaključke kvantitavnog i kvalitativnog istraživanja potreba socijalnih radnika i stručnjaka za mentalno zdravlje za treningom u domenu HIV prevencije. Istraživanje je obavljeno u BiH, Makedoniji i Srbiji. Rezultati ukazuju na neadekvatno znanje anketiranih stručnjaka, da je poverljivost podataka o klijentima često zanemarena, i da stigma koja postoji među ovim stručnjacima u odnosu prema HIV pozitivnim osobama negativno utiče na efikasnost preventivnog savjetovanja i podrške koju oni pružaju ovim osobama. Jovana Stojanovska i Marina Stojanović, IAN, Srbija, diskutovale su o mentalnim poremećajima ljudi koji žive sa HIV-om i važnosti da specijalisti za mentalno zdravlje djeluju kao agenti promjene protiv stigmatizacije i diskriminacije.

(4) *Global Fond (GFATM) aktivnosti u regionu* Philip Crec'h, Portfolio menadžer Global Fonda za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju, Ana Milosavljević, asistentkinja direktora HIV projekta Global fonda u Srbiji, dr. Nesad Šeremet, Program direktor implementacione jedinice GFATM projekta pri UNDP u Bosni i Hercegovini i Karlo Boras, član odbora delegacije nevladinih organizacija za Istočnu Evropu pri GFATM iznijeli su strateške smjernice Fonda po pitanju problema rodne pripadnosti i predstojeće, osme runde grantova.

Drugi dan

Dr. LeeNah Hsu, Regionalna programska menadžerica i savjetnica FPH sumirala je ključne zaključke prvog dana konferencije.

Specijalni panel posvećen je primjeru dobre prakse iz Albanije u domenu **prava na školovanje HIV pozitivne djece: albanski multisektorski odgovor** predstavljen je od strane Olimbi Hoxhaj, direktorice albanske asocijacije HIV pozitivnih osoba, Anile Tabaku iz Ministarstva obrazovanja, Suele Balaj, direktorica škole, i Gerti Xhaja, novinara. Oni su učesnicima konferencije prenijeli iskustvo kako je prvobitno protivljenje roditelja školske djece mogućnosti da HIV pozitivna djeca pohađaju istu školu kao i druga djeca zapravo dovelo do poboljšanja zakonske zaštite djece i njihovog prava na obrazovanje, a kroz javnu agitaciju, edukaciju novinara, podršku saradnju rukovodstva škole, Ministarstva zdravlja i međunarodnih organizacija. Na sesiji je takođe istaknut primjer dobre prakse medijskog izvještavanja u regionu u proteklih 12 mjeseci. Poslije ove plenarne, slijedile su tri paralelne sesije izgradnje vještina.

(1) *Uvođenje analize rodne pripadnosti u HIV prevenciji* Roman Gailevich iz UNAIDS Regionalnog tima za podršku, Rusija, Iva Jovović, UNAIDS u Hrvatskoj i dr. Silvia Koso, UNOPS u Srbiji, razmotrili su definicije pola i rodne pripadnosti i pokazali kako socijalne norme, koje određuju koje je to karakteristično muško/žensko ponašanje, utiču na ljudsko ponašanje, uloge i aktivnosti u društvu. Oni su istakli, kroz interaktivne

vježbe, da stečeni koncepti o rodnoj pripadnosti mogu biti promjenjeni u cilju poboljšanja efikasnosti HIV programa.

(2) ***FPH model izgradnje kapaciteta ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti*** FPH je razvio trening model, koji uključuje obuku trenera kroz igranje uloga, monitoring i evaluaciju, a sve sa ciljem uključivanja HIV pozitivnih osoba kao ključnih aktera treninga. Sesiju su vodili lokalni partneri koji su realizovali treninge i FPH osoblje (dr. Sana Šabović, BiH, dr. Nenad Drašković, Crna Gora, dr. LeeNah Hsu, FPH, i Klođan Meta, Albanija). Na treninzima je primjenjivan princip većeg uključivanja osoba koje žive sa HIV-om ili AIDS-om, promovisane su univerzalne mjere predostrožnosti/prevenције na radnom mjestu i angažovani su ljekari primarne zdravstvene zaštite sa ciljem promocije ranog otkrivanja HIV-a kroz dobrovoljno i povjerljivo savjetovanje.

(3) ***Kako su rodna pripadnost i HIV uvršteni u UNFPA programe za omladinu*** Željka Mudrovčić, UNFPA u Bosni i Hercegovini, Elsona Agolli, UNFPA u Albaniji, Silvia Rukavina, Y-PEER u Hrvatskoj i Naida Kučukalić Y-PEER u Bosni i Hercegovini, su interaktivnim putem pokazale na koji način je problem rodne pripadnosti tretiran u pristupu Y-PEER-a, ali su istakle da ovaj pristup treba prilagoditi radu sa romskom i drugim manjinskim zajednicama.

Drugog radnog dana održane su četiri paralelne sesije za izgradnju vještina.

(1) ***Dimenzija rodne pripadnosti AIDS-a na radnom mjestu*** Pallavi Rai, zadužena za pitanje rodne pripadnosti pri ILO u Švajcarskoj, Klelija Balta, Menadžerica za rodnu pripadnost i obrazovanje, UNDP Bosna i Hercegovina i Mirela Kadribašić, Asistent za koordinaciju, UNDP Bosna i Hercegovina predstavile su ovu sesiju. Zaključeno je da na Balkanu još puno treba uraditi po pitanju uvođenja pravila bezbjednosti na radnom mjestu. ILO je razvila nekoliko priručnika, poput *ILO Pravilnik ponašanja*, koji tretira i problem rodne pripadnosti. ILO-vo iskustvo u Istočnoj Evropi i regionu bivših sovjetskih republika može doprinjeti stvaranju kolaborativnih partnerstava sa ciljem smanjenja predrasuda i diskriminacije na radnom mjestu po osnovu rodne pripadnosti.

(2) ***Metoda bio-bihejvioralnog posmatranja*** Aida Kurtović, FPH, Bosna i Hercegovina, dr. Ljubica Jandrić, Institut javnog zdravlja Republike Srpske, Bosna i Hercegovina i dr. Jelena Ravlija, Institut javnog zdravlja Federacije Bosne i Hercegovine govorile su o primjeni ove metode u Bosni i Hercegovini, čiji je cilj razumjevanje ponašanja pripadnika rizičnih populacija. Korištene su različite metode kako bi se došlo do ovih, teško dostupnih grupa. Informacije stečene tokom ove studije mogu se iskoristiti za razvoj boljih pravila i programskih aktivnosti u budućnosti.

(3) ***Stvaranje povoljne sredine za tretiranje problema rodne pripadnosti u radu sa adolescentima koji su u najvećem riziku od HIV-a i AIDS-a*** Aine Costigan, UNICEF, Švajcarska, dr. Ljupčo S. Risteski, Institut za antropologiju i etnologiju iz Makedonije, Marina Pema, Institut za javno zdravlje iz Albanije, Jelena Zajeganović, UNICEF, Srbija, i Suzana Vukoje, JAZAS, Srbija su razgovarali o riziku kojem su istovremeno izloženi mladi i pripadnici drugih populacija (npr. homoseksualci mogu imati seksualne odnose sa ženama, odrasli mogu imati seksualne odnose sa mladima...), a istraživanja pokazuju da mladi sve ranije počinju sa seksualnim odnosima. Stoga, pitanja rodne pripadnosti i mladih moraju se naći u nacionalnim planovima, akcionim planovima i programima (na primjer, službe za zaštitu djece, rad sa djecom sa ulice).

(4) TB/HIV ko-infekcija – Kako naše intervencije zaista mogu da koriste pacijentima?

Ova sesija bila je planirana još za drugu konferenciju 2006. godine u Crnoj Gori, ali je otkazana od strane Svjetske Zdravstvene Organizacije uslijed toga što su učesnici morali da budu evakuisani zbog dojava o podmetnutoj bombi. Lucica Ditiu, medicinski savjetnik jedinice za infektivne (prenosive) bolesti pri odjeljenju za Evropu Svjetske Zdravstvene Organizacije, je vodila ovu sesiju. Uslijed nedostatka pouzdanih podataka nema jasne slike o rasprostranjenosti slučajeva ko-infekcije tuberkuloze (TB) i HIV-a u regionu. Međutim, alarmantno povećanje multirezistentne tuberkuloze u okruženju i činjenica da TB nije lako otkriti kod HIV pozitivnih slučajeva ukazuju na potrebu da u regionu treba mobilisati vlade, zdravstveni sektor i lokalne zajednice kako bi se ojačali kapaciteti za borbu protiv ovog problema.

Glavni program konferencije zaključen je plenarnim panelom, ***Glas vulnerable populacije: Prevencija HIV-a i problem rodne pripadnosti.*** Naši glavni saradnici i korisnici Programa su sa ostalim učesnicima otvoreno razgovarali o svojim problemima sa kojima se susreću svakodnevno. Ova sesija, inicirana na drugoj regionalnoj konferenciji 2006, naišla je na odličnu reakciju svih učesnika. Odlučeno je da će ovakve sesije biti uključene u program svih budućih konferencija i foruma. Ovakve sesije služe kao svojevrsan test realnosti, sa ciljem motivacije svih učesnika i aktera da u svoj rad na borbi sa HIV-om direktno uključe pripadnike vulnerabilnih grupa. Žena, korisnik droga iz Bosne i Hercegovine, homoseksualac iz Albanije i HIV pozitivna osoba iz Makedonije iznijeli su svoja iskustva i preporuke učesnicima konferencije. Očigledno je da je u regionu još puno toga ostalo da se uradi, naročito u pogledu agitacije, zaštite ljudskih prava, pružanja svih vidova usluge i podrške, a u cilju smanjenja stigmatizacije i diskriminacije uključujući stigmju među samim zdravstvenim radnicima.

Preporuke panela učesnicima konferencije:

- Žene, korisnice droga, trebaju drugačiji terapijski pristup u odnosu na muškarce, kako bi se izborile sa traumom i ostalim pratećim problemima.
- Homoseksualci su daleko od prihvatanja od strane zajednice. Njima su potrebne kvalitetne informacije o HIV-u i njegovoj prevenciji.
- Pripadnici vulnerabilnih grupa treba da imaju isti tretman kao i svi građani Evrope.
- Zdravstvene radnike treba savjetovati da prisustvuju ovakvim sesijama kako bi se suočili sa realnošću i shvatili kakva su zapravo iskustva vulnerabilnih grupa sa zdravstvenim radnicima.
- HIV pozitivne osobe treba da imaju isti tretman kao i sva druga ljudska bića, a ne pokazivati samo sažaljenje prema njima. Oni žele dostojan život, koji im pruža mogućnost da se potpuno uključe u društvo i da doprinose društvu.

U svijetlu preporuka predstavnika vulnerabilnih grupa dr. LeeNah Hsu, Regionalna programska menadžerica i savjetnica FPH, savjetovala je učesnicima konferencije da se pri povratku u svoje radno okruženje angažuju na integraciji problema rodne pripadnosti u kreiranju HIV politika i programa; ophoditi se prema svim ljudima na isti način; dozvoliti svakome da pruži svoj doprinos u zaustavljanju epidemije HIV-a.

Gospođa Emma Sundberg, zadužena za projekte u sjedištu Sida-e u Štokholmu, dr. Lolić, zamjenica ministra zdravlja i socijalnih pitanja Republike Srpske i dr. Bettina Schwethelm, izvršna direktorica FPH su zatvorile konferenciju pozivajući učesnike da saznanja stečena tokom konferencije primjene u svom poslu i društvenom angažmanu i da rade na obnovi i jačanju zajedničke saradnje u regionu i šire.

2. Rezultati / produkti projekta

- Izvještaj sa konferencije, preveden na sve lokalne jezike, postavljen na Internet strane Regionalnog HIV i AIDS Programa: www.balkans-fight.hiv.org
- Prezentacije sa sesija
- Evaluacija konferencije od strane učesnika i preporuke organizatoru (FPH) za planiranje četvrte konferencije
- Lista učesnika konferencije

3. Upotreba rezultata

Pomenuti rezultati koristiće Regionalnom Programu, njegovim nacionalnim, regionalnim i međunarodnim partnerima u radu na HIV prevenciji, aktivnostima pružanja podrške i njege pacijentima. Izveštaj sa konferencije će biti podjeljen učesnicima konferencije i biće dostupan na web stranama Programa: www.balkans-fight.hiv.org. Prezentacije se koriste kao osnova za HIV programe; evaluacija će biti korištena u planiranju naredne Regionalne konferencije (2009. godina); lista učesnika konferencije, uključujući glavne HIV stejkholdere u regionu, poslužiće kao osnova za kontinuirano regionalno povezivanje kao i za prijem sugestija vezano za organizaciju regionalne konferencije 2009. godine.

4. Stepen postignuća kratkoročnih ciljeva projekta

Kratkoročni ciljevi projekta su:

- 1) Postići zajedničko razumjevanje za problem rodne pripadnosti i njegove uloge u HIV prevenciji i liječenju HIV-a i AIDS-a na Balkanu.
- 2) Omogućiti razmjenu informacija o tome kako pitanje rodne pripadnosti uključiti u HIV i AIDS programe na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou.

Ova, treća po redu konferencija imala je najveći broj učesnika u odnosu na prethodne konferencije. Ukupan broj učesnika bi bio preko 200, u slučaju da su predstavnici sa Kosova bili u prilici da prisustvuju. Učesnici su bili predstavnici Ministarstava zdravlja, prosvjete, instituta za zdravstvenu zaštitu, lokalnih i međunarodnih nevladinih organizacija, predstavnici Ujedinjenih Nacija, u prvom redu, UNAIDS ko-sponzori i međunarodne agencije, predstavnici GFATM i lokalni implementatori, i bilateralni i međunarodni donatori. Najbitnije za samu svrhu konferencije i za HIV stejkholdere je bilo učešće predstavnika vulnerabilnih grupa, uključujući HIV pozitivne osobe, koji su kao i tokom prethodne dvije konferencije, otvorenim razgovorom o svim problemima i preprekama sa kojima se susreću u svakodnevnom životu doprinjeli da se konferencija bazira i bavi realnošću.

Učesnici su stekli uvid u sve veći značaj uzimanja u obzir pitanja rodne pripadnosti pri planiranju budućih programa, a kao rezultat stvorene su i nova partnerstva za buduću saradnju. Na primer, ILO je pokazao interesovanje da u regionu podrži program zaštite na radnom mjestu. Hrvatski i crnogorski učesnici izrazili su interesovanje za treninge za socijalne radnike i specijaliste za mentalno zdravlje, za rad sa HIV pacijentima.

5. Povratna informacija kroz evaluaciju od strane učesnika

Sve stavke vezane za organizaciju konferencije su dobile preko 70%, a najviši rezultat, 90% dobijen za mjesto organizacije konferencije (smeštaj i uslovi za rad), a najnižu ocjenu je dobila web prezentacija konferencije, 71%. Sesije konferencije su ocjenjivane ocjenama od 50% do 93%, obraćanje glavnog govornika ocjenjeno je sa 50%. Dvije sesije izgradnje vještina: TB-HIV ko-infekcija, i adolescenti izloženi najvećim rizicima (uključujući HIV) su dobile ocijenu 93%. Ohrabrujuće je to što je 80% učesnika zainteresovano da pomogne u planiranju, 64% u organizaciji i 65% u finansiranju naredne regionalne konferencije, 2009.godine. Što se tiče odgovora na pitanje "Šta vam se najviše dopalo na konferenciji", 42% odgovora odnosilo se na: diskusije, razmjenu informacija i iskustava, interakciju, upoznavanje sa drugim ljudima, povezivanje, itd. 28% odgovora odnosilo se na temu, odnosno na konkretan panel, podatke ili stručnjake. 6% odgovora je bilo: ljudi i raznolikost učesnika. Predloženo je mnogo različitih, potencijalnih tema za narednu konferenciju, ali ni jedna se tema nije posebno izdvojila. FPH će konsultovati nacionalne / lokalne i međunarodne partnere o temi i mjestu slijedeće konferencije.

6. Step en postignuća glavnih ciljeva

Konferencija je doprinjela boljem razumjevanju pitanja rodne pripadnosti i njegove uloge u HIV prevenciji i liječenju HIV-a i AIDS-a na Balkanu, kroz razmjenu iskustava među učesnicima o tome kako ovo pitanje integrirati u HIV i AIDS programe u zemljama iz kojih su učesnici konferencije.

S obzirom na direktne povratne informacije dobijene od strane učesnika, konferencija je doprinjela povećanju svesti o pomenutom problemu. Ostaje nada da će ova probuđena svijest o pitanju rodne pripadnosti rezultirati njegovom integracijom u buduće HIV aktivnosti u regionu.

7. Zaključci

Tema povezanosti rodne pripadnosti i HIV-a je posebno pravovremena i to u pogledu internacionalnih zalaganja izraženih naročito u *Globalnoj Koaliciji: Žene i AIDS*, snažnije podrške tretiranju ovog pitanja u predstojećoj, osmoj rundi Globalnog Fonda za borbu protiv AIDS-a, TB i malarije, kao i podrške glavnih bilateralnih donatora za uvrštavanje ovog pitanja u HIV programe. Evidentno je da je na Balkanu potrebno još dosta uraditi na podizanju svijesti u odnosu na povezanost ova dva problema. Ova konferencija doprinjela je jačanju kolaborativnih partnerstava na suočavanju sa time.

8. Preporuke i naredni koraci

Na osnovu rezultata evaluacije konferencije jasno je da konferencija ima važnu ulogu u regionu za razmjenu informacija, diskusije, povezivanje kao i u prenosu informacija. Učesnici su generalno zadovoljni organizacijom i preporučeno je poboljšanje po pitanju prezentacija govornika, interakcije i na boljoj povezanosti sa realnim životom.

Ove preporuke će se uzeti u obzir prilikom organizacije naredne konferencije, 2009. godine. Također, biće uzeta u obzir preporuka predstavnika UNAIDS-a, Romana Gailevicha, da se u budućnosti nastavi sa jačanjem kapaciteta lokalnih partnera, kao i da se u aktivnosti narednih konferencija uključe predstavnici i ostalih zemalja Balkana i susjednih regiona.

Regionalni Program za borbu protiv HIV i AIDS-a će nastaviti svoje zalaganje za jačanje kapaciteta u regionu sa ciljem da se doprinese održivosti i efikasnosti odgovora HIV, respektujući pitanje rodne pripadnosti i aktivnog uključivanja HIV pozitivnih osoba u aktivnosti koje se tiču problema HIV-a. Da bi se ovo postiglo potrebna je saradnja svih partnera i stejkholdera u regionu, ali i izvan njega.

9. Prilozi

- (1) Lista učesnika
- (2) Dnevni red konferencije
- (3) Finansijski izveštaj